

Михайло ДЕМ'ЯНЧУК,

кандидат педагогічних наук, викладач внутрішніх хвороб,
Рівненський базовий медичний коледж

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФЕЛЬДШЕРІВ

У статті аргументовано, що з метою посилення практичної спрямованості професійної підготовки майбутніх фельдшерів у медичних училищах і коледжах використовується виробнича практика. Узагальнено, що для організації та проведення виробничої практики у професійній підготовці майбутніх фельдшерів одним із основних завдань є вибір бази практики серед закладів охорони здоров'я. Визначено функціональні обов'язки керівників баз виробничої практики, керівників практики від медичного закладу та медичного училища чи коледжу. Визначено структурні компоненти «Щоденника практики», що характеризує і підтверджує проходження студентом виробничої практики.

***Ключові слова:** студенти, майбутні фельдшери, виробнича практика, професійна підготовка, керівники.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах глобальних трансформацій у сфері охорони здоров'я особливі вимоги висуваються до майбутніх фахівців, які здобувають вищу медичну освіту різної кваліфікації. В усьому світі існує потреба у висококваліфікованих спеціалістах медичної галузі середньої ланки – медичних сестрах, фельдшерах, здатних самостійно надавати необхідну медичну допомогу пацієнту та обирати відповідні рішення [1]. З метою посилення практичної спрямованості професійної підготовки майбутніх фельдшерів у медичних училищах і коледжах використовується виробнича практика. Організація цієї форми освітньої діяльності у вищих медичних навчальних закладах базується на дотриманні певних вимог. Для уніфікації й урахування всіх аспектів проведення виробничої практики в підготовці майбутніх фельдшерів необхідно розробити відповідну програму, в якій будуть відображені її основні етапи і структурні компоненти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор, свідчить, що в сучасній медичній освіті середньої ланки актуалізується потреба у формуванні нового типу фахівця, зокрема майбутнього фельдшера, який володіє необхідними знаннями та навичками, здатний ефективно розв'язувати професійні завдання в нестандартних умовах на основі сформованого професійного мислення [1]. Проте основний масив наукових розвідок присвячено дослідженню теоретичних основ професійної підготовки фахівців медсестринства [2] та різних аспектів навчання майбутніх фахівців сестринської справи: формування у них професійних цінностей [3], комп'ютерного оцінювання професійних знань майбутніх медсестер [4], формування професійних умінь майбутніх медичних сестер хірургічного профілю засобами алгоритмізації [5] підготовка майбутніх медичних сестер до популяризації здорового способу життя [6] та ін. Однак науковці не зосереджували свої наукові розвідки на проблемі організації виробничої практики майбутніх фельдшерів.

Метою статті є конкретизація основних структурних компонентів у розробці програми виробничої практики майбутніх фельдшерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для організації та проведення виробничої практики у професійній підготовці майбутніх фельдшерів одним із основних завдань є *вибір бази практики* серед закладів охорони здоров'я. Для студентів різних спеціальностей можуть бути однакові бази практики. Проте завдання, які окреслюються перед студентами-практикантами, відрізняються. Так, якщо програма виробничої практики для студентів спеціальності «Управління персоналом та економіка праці» (за професійним спрямуванням «Управління персоналом в охороні здоров'я») передбачає вивчення студентом організації управління персоналом закладу охорони здоров'я [7], то для підготовки майбутніх фельдшерів виробнича практика має на меті формування у студентів спеціальних умінь і навичок надання першої медичної допомоги.

Отже, базою виробничої практики можуть бути різні види закладів охорони здоров'я, що функціонують у формі юридичної особи, на що звертала увагу О. Баєва [7], а саме: госпіталь для інвалідів війни; дитяча лікарня (республіканська, обласна, міська, районна); дитяче територіальне медичне об'єднання; дільнична лікарня (у т. ч. сільських, селищних та міських рад); лікарня (республіканська, обласна, центральна міська, міська, центральна районна, районна); лікувально-діагностичний центр; медико-санітарна частина (у т. ч. спеціалізована); медичний центр (різного профілю); міська лікарня швидкої медичної допомоги; перинатальний центр зі стаціонаром; пологовий будинок (обласний, міський); студентська лікарня (обласна, міська); територіальне медичне об'єднання; дерматовенерологічна лікарня; інфекційна лікарня; психіатрична лікарня; диспансери (гастрологічний, ендокринологічний, кардіологічний, онкологічний, протитуберкульозний тощо); амбулаторія загальної практики – сімейної медицини; поліклініка (центральна міська, міська, центральна районна); пункт охорони здоров'я (здоровпункт); центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф; станція переливання крові (республіканська, обласна, міська); станція швидкої медичної допомоги; санітарно-епідеміологічна станція (центральна, республіканська, обласна, міська, міжрайонна, районна); контрольно-аналітична лабораторія та ін. Визначення баз практики здійснюється керівництвом медичного училища чи коледжа на основі прямих договорів із закладами охорони здоров'я. Студенти можуть самостійно, за погодженням з керівництвом вищого навчального закладу, підбирати для себе базу виробничої практики і пропонувати її для використання.

Вибір бази виробничої практики у професійній підготовці майбутніх фельдшерів покладає певні обов'язки на керівників цих закладів охорони здоров'я. Керівники баз практики призначають наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою. До *функціональних обов'язків керівників баз* виробничої практики віднесено:

створити необхідні умови для виконання студентами програм практики;

не використовувати майбутніх фахівців на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики;

забезпечити умови безпечної роботи студентів на кожному робочому місці з проведенням обов'язкового інструктажу з охорони праці та техніки безпеки;

надати студентам-практикантам і керівникам практики від медичного коледжу чи училища можливості користуватися бібліотекою, технікою та документацією, необхідною для виконання програми виробничої практики.

Окрім функціональних обов'язків керівників баз виробничої практики виокремлюються ще й обов'язки *керівника практики від медичного училища чи коледжа*, який:

контролює готовність баз практики та проводить, за необхідності, підготовчі заходи до прибуття студентів-практикантів;

забезпечує проведення всіх організаційних заходів у навчальному закладі перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, робочої програми практики, щоденник, календарний план-графік, індивідуальне завдання, теми курсових, дипломних та магістерських робіт);

у тісному контакті з керівником від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;

контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

у складі комісії приймає заліки з практики;

подає завідувачу відділення медичного училища чи коледжу письмовий звіт про проведення виробничої практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її поліпшення.

Водночас керівництво виробничою практикою майбутніх фельдшерів окрім представника з медичного училища чи коледжу здійснює ще й *керівник практики від закладу охорони здоров'я*, який:

несе особисту відповідальність за проведення практики;

організовує практику відповідно до програми виробничої практики;

організовує проведення інструктажів з техніки безпеки й охорони праці та відповідає за дотримання студентами безпечних умов праці;

забезпечує виконання погоджених з навчальним закладом графіків проходження практик у структурних підрозділах закладів охорони здоров'я;

забезпечує студентам-практикантам можливість користуватися науково-технічною бібліотекою, лабораторіями, нормативною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;

ознайомлює і контролює дотримання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку;

створює необхідні умови для засвоєння практикантами нової техніки, передової технології, сучасних методів організації праці тощо;

після закінчення практики дає письмовий відгук про виконану студентами практикантами роботу, перевіряє та затверджує звіти студентів.

Для успішного проходження виробничої практики *студенти* медичного училища чи коледжу, які здобувають освіту фельдшера, зобов'язані:

до початку практики одержати необхідну документацію та консультації щодо її оформлення;

своєчасно прибути на базу практики;

систематично вести щоденник практики, один раз на тиждень давати його на перевірку керівникам практики;

у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;

дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;

нести відповідальність за виконану роботу;

своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з виробничої практики.

З допомогою керівника практики студент розробляє план проходження практики відповідно до тематичного плану виробничої практики та специфіки роботи закладу охорони здоров'я.

Важливим моментом в організації виробничої практики є оформлення її результатів (звітів). По завершенню виробничої практики студенти протягом тижня подають керівникам практики від навчального закладу на перевірку:

заповнений в усіх розділах щоденник практики, підписаний керівниками практики від медичного училища чи коледжа і від медичної установи, де проходила виробнича практика;

відгук керівника практики від закладу про роботу студента в період практики з оцінкою рівня і оперативності виконання ним завдання з практики, ставлення до виконання програми практики, дисципліни тощо;

звіт з практики, з матеріалами, що відображають вирішення передбачених програмою практики завдань.

Основним звітним документом, що характеризує і підтверджує проходження студентом виробничої практики, в якому відображається його поточна робота в процесі практики є «Щоденник практики», в якому майбутній фельдшер зазначає такі результати своєї роботи:

виконання індивідуального завдання на виробничу практику і збирання матеріалів для курсової роботи;

календарний план виконання студентом програми практики з оцінками обсягу і рівня його виконання (план складається спільно з керівниками практики від медичного навчального закладу і закладу охорони здоров'я);

аналіз складу і змісту виконаної студентом практичної роботи із зазначенням структури, обсягів, термінів виконання, її оцінки керівником практики від закладу охорони здоров'я;

перелік й анотований огляд використаної студентом наукової літератури (монографії, наукові збірники і статті, реферативні видання) і нормативно-правових актів;

висновки і пропозиції студента з практики;

коротка характеристика і оцінка роботи студента в період практики від закладу охорони здоров'я і випускаючої кафедри.

Звіт про практику складає індивідуально кожний студент, де він відображає виробничу роботу в період практики. Оформлення звіту про проходження практики проводиться за загальними вимогами щодо творчої роботи студентів на аркушах паперу формату А4, обсягом не менше 30 сторінок. Звіт повинен бути конкретним і стислим, з графічними матеріалами (схемами, таблицями, рисунками, діаграмами, графіками), які наочно розкривають сутність виконаної роботи. Звіт складається з декількох розділів: вступу, основної частини, практичних рекомендацій і загальних висновків. Додатками до звіту можуть бути копії зібраних первинних документів (організаційних, історії хвороби, протокол надання невідкладної допомоги тощо).

Захист звіту за виробничу практику проводиться перед спеціально створеною комісією, серед них: голова комісії, відповідальний від медичного навчального закладу за організацію і проведення практики, наукові керівники студентів з практики. У процесі захисту студент повинен стисло викласти основні результати виконаної роботи, продемонструвати знання і досвід, набуті в закладі охорони здоров'я, вміти порівняти при цьому теоретичні знання з практикою. За результатами захисту комісія виставляє студенту диференційовану оцінку в залікову книжку.

Висновки. Отже, чітка організація виробничої практики у професійній підготовці майбутніх фельдшерів сприятиме розширенню освітнього середовища, його виходу за межі медичного училища чи коледжа. Студенти мають змогу поглибити й розширити знання з теоретичних дисциплін, застосувати їх до розв'язання актуальних медичних проблем, апробувати набуті

фахові вміння у реальних умовах професійної діяльності. Не зважаючи на те, що МОЗ України вносить зміни до класифікатора професій, з метою запровадження професій парамедика та екстреного медичного техника замість фельдшера, практична підготовка студентів медичних училищ і коледжів на базах виробничих практик не втратить свого праксеологічного значення у підготовці майбутніх медичних фахівців середньої ланки.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо в розробці зразка щоденника виробничої практики майбутніх фельдшерів.

Список використаної літератури

1. Сурсаєва І. С. Формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі фахової підготовки в медичних коледжах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І. С. Сурсаєва. – Вінниця, 2016. – 20 с.

2. Мельничук І. М. Теоретичні основи професійної підготовки фахівців медсестринства / І. М. Мельничук // Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 749. Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 749. – С. 90–98.

3. Куренкова К. М. Формування професійних цінностей майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. М. Куренкова. – К., 2009. – 251 с.

4. Артемчук Л. М. Комп'ютерне оцінювання професійних знань в структурі підготовки медичних сестер : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. М. Артемчук. – К., 2003. – 19 с.

5. Маркович О. В. Формування професійних умінь майбутніх медичних сестер хірургічного профілю засобами алгоритмізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Маркович. – К., 2008. – 20 с.

6. Мельничук І. М. Підготовка майбутніх медичних сестер до популяризації здорового способу життя / І. М. Мельничук, М. І. Сапіжак // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 2013. – Вип. 31. – Т. II (44). – С. 214–220.

7. Баєва О. В. Програма виробничої практики для студентів спеціальності «Управління персоналом та економіка праці» (за професійним спрямуванням «Управління персоналом в охороні здоров'я») (освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр) / О. В. Баєва. – К. : ДП Вид. дім «Персонал», 2010. – 34 с.

Демянчук М. Организация производственной практики в профессиональной подготовке будущих фельдшеров

В статье аргументировано, что с целью усиления практической направленности профессиональной подготовки будущих фельдшеров в медицинских училищах и колледжах используется производственная практика. Обобщено, что для организации и проведения производственной практики в профессиональной подготовке будущих фельдшеров одной из основных задач является выбор базы практики среди учреждений здравоохранения. Определены функциональные обязанности руководителей баз производственной практики, руководителей практики медицинского учреждения и медицинского училища или колледжа. Определены структурные компоненты «Дневника практики», который характеризует и подтверждает прохождение студентом производственной практики.

Ключевые слова: *студенты, будущие фельдшеры, производственная практика, профессиональная подготовка, руководители.*

Demianchuk M. Organization of productive practice in professional training of future feldshers

It is argued in the article that in order to strengthen the practical orientation of the training of future feldshers in medical colleges, productive practice is used. It is generalized that for the organization and conducting of productive practice in the professional training of future feldshers, one of the main tasks is to choose a practice base among health care institutions.

The functional responsibilities of the heads of the bases of industrial practice are as follows: to create the necessary conditions for students to practice; not to use future specialists in positions and works that do not correspond to the practice program; provide conditions for the safe work of students at each workplace with the obligatory instructing of occupational safety; provide interns and practitioners from a medical college with the opportunity to use the library, equipment and documentation necessary to implement the program of productive practice.

The responsibilities of the head of practice from the medical school or college, which controls the readiness of the practice bases, ensure that all organizational arrangements in the institution before the students leave for practice, the commission takes practice notes.

In addition to a representative from a medical school or college, the leader of the practice of future feldshers is also supervised by the healthcare practitioner who is personally responsible for the practice; organizes the practice in accordance with the program of productive practice; organizes training on safety and occupational safety and is responsible for the observance of safe working conditions by students; ensures the implementation of the approved training schedules of practice in the structural subdivisions of health care institutions; provides students with the opportunity to use the scientific and technical library, laboratories, normative and other documentation necessary for the implementation of the program of practice; introduces and controls the compliance of interns with internship rules; after the end

of the practice gives a written response on the work performed by students of trainees, verifies and approves student reports.

To successfully complete the practice students are obliged: before the practice, obtain the necessary documentation and advice on its registration; systematically conduct a diary of practice, once a week, give it for examination by practitioners; to fully carry out all tasks; adhere to the rules of labor protection, safety and industrial sanitation; to timely prepare the accounting documentation and to make a note from the productive practice.

Key words: *students, future feldshers, productive practice, professional training, managers.*